

**Олекса Ошуркевич**  
(1933 – 2010)

9 жовтня 2010 року внаслідок важкої та тривалої хвороби у віці 77-ми літ пішов із життя Олекса Федорович Ошуркевич – відомий фольклорист, етнограф і краєзнавець, Заслужений працівник культури України.

Народився він 1 квітня 1933 року у славетному волинському місті Берестечку. Фахову освіту здобув на філологічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка, який успішно закінчив у 1956 році. Вже із 1955 року брав активну участь у фольклористичних експедиціях на теренах Волинської області. Ці та інші волинські матеріали лягли в основу його дипломної роботи „Народнопісенна творчість Волині”, а сам регіон у подальшому став основним об’єктом етнографічних та краєзнавчих досліджень Науковця.

Із 1957 до 1961 року О. Ошуркевич працював у редакціях районних газет – у с. Заболотці Бродівського району Львівської обл., у м. Ковель Волинської обл. та в м. Болахів Івано-Франківської обл., а в 1961 році на постійно переїхав до Луцька. Тут спершу обіймав посаду наукового співробітника Волинського краєзнавчого музею, дещо згодом – із 1966 до 1984 року – був методистом, завідувачем відділу фольклору та етнографії обласного Будинку народної творчості, а в 1984 році знову повернувся до місцевого краєзнавчого музею, де із 1989 до 2003 року очолював відділ етнографії та народних промислів.

Основні напрацювання О. Ошуркевича пов’язані зі сферою фольклорної творчості – поезії, прози та музики. Вражає його збирацький стаж – понад піввіку (!), протягом якого невтомний фольклорист зафіксував більш, як 6 тисяч народних пісень, близько 900 легенд і переказів, 250 казок, майже півтори тисячі прислів’їв та приказок, а ще – багато цінної етнографічної та історичної інформації. Йому вдалося записати чимало виконавців, народжених ще наприкінці XIX століття, завдяки чому, зокрема, збережено для історії унікальні награвання на ріжку, колісцевій лірі та музику весільних капел, а також достовірно, із розповідей безпосередніх активних учасників, описано різноманітні обрядові дійства. Фольклористичні записи О. Ошуркевича в абсолютній більшості репрезентують усі райони Волинської області, певна кількість матеріалів походить із суміжних Львівської та Рівненської, а також із Івано-Франківської, Житомирської та Черкаської областей. В останні десятиліття Олекса Федорович багато пристарався для реалізації проекту повноцінного („з чистого листа”) видання фольклорної спадщини з родинних осередків видатних особистостей – Т. Шевченка, І. Франка та Лесі Українки. Багато уваги, переважно у руслі історико-культурологічних досліджень, приділив і своєму рідному містечку та його околицям, зокрема у світлі вивчення подій Берестецької битви 1651 року.

У результаті такої тривалої пошукової роботи з’явилося друком чимало окремих видань, статей, нарисів, рецензій, а також публікацій у періодиці, що загалом сягає майже 400 (!) позицій<sup>1</sup>. Особливу цінність представляють його монографії: „Пісні з Волині” (1970), „Чарівне кресало: Українські народні казки з Волині і Полісся” (1995), „Пісні з Колодязна” (1998), „Лірницькі пісні з Полісся: Матеріали до вивчення лірницької традиції” (2002), „3 фольклорної криниці Франкового села: Народні пісні, перекази, спогади” (2006), „Пісні Шевченкового краю” (2006), „До джерел: Народознавчі статті, розвідки, тексти” (2008). В останній рік свого життя О. Ошуркевич підготував до друку збірник стрілецьких і повстанських пісень „Пісні червоної калини”, що залишився у машинописі. В особистому архіві збирача знаходиться також кілька рукописних праць, приготованих для видання.

У роботі Олекса Федорович демонстрував високий ступінь організованості, був послідовним, педантичним, принциповим, і це споріднювало його з науковцями класичного академічного рівня. Проте водночас залишався надзвичайно скромним та безкорисливим, чому й не досяг у житті жодних матеріальних благ та належних відзнак, і значною мірою із тих же причин навіть не зміг реалізувати багато задуманого. По собі лишив велику бібліотеку та добротню впорядкований особистий архів, які заледве вміщувались у маленькій однокімнатній квартирі. За згодою його рідної сестри Галини та домовленістю між кількома найближчими до Етнографа науковцями, вирішено усю цю спадщину централізовано передати до фондів бібліотеки Волинського національного університету імені Лесі Українки, де вона зберігатиметься як персональна колекція Олекси Ошуркевича та буде доступна широкому загалу; частина рукописів передана до Волинського обласного архіву. Цифрові копії усіх його аудіозаписів, а це понад 100 аудіокасет та більше як 60 магнітофонних бобін, депонуватимуться також в архіві Проблемної науководослідної лабораторії музичної етнології Львівської національної музичної академії імені Миколи Лисенка.

Без сумніву, завдяки вірному та жертвовному служінню своїй справі, ім’я Олекси Ошуркевича вже нині великими літерами прописано в крижалі української фольклористики. Його стиль та методика студіювання уснопоетичної творчості повинні стати для наступних поколінь науковців зразком для наслідування, а солідний доробок Етнографа, представлений зокрема документальними, у т. ч. польовими матеріалами, слугуватиме етнологам цінною та унікальною джерельною базою.

<sup>1</sup> Основна біографічна інформація про О. Ошуркевича та повний список його публікацій, до 2003 року включно, містяться у покажчику, підготовленому до 70-літнього ювілею Етнографа: Олекса Ошуркевич: Біобібліографічний покажчик / Упоряд. В.В. Бабій. – Луцьк, 2004. Матеріали покажчика використано і при написанні цього некролога.

Олекса Федорович мужньо витримав долю науковця-самітника, а його відхід у Вічність набув символічного значення. Із 8 до 10 жовтня у Луцьку проходив VI-й Міжнародний фестиваль фольклору „Берегиня” (в історії якого, до речі, О. Ошуркевичу належить чимала роль), і водночас відбувалася наукова конференція. Серед заявлених доповідей була і його, однак саме в день свого виступу Науковця не стало. Ця трагічна вістка надійшла тільки після завершення фестивалю...

А вже 11 жовтня, знову ж без особливих почесей, у вузькому колі рідних і близьких заслуженого Фольклориста, Етнографа і Кресзнавця попрощали навіки у рідимому Берестечку.

*Юрій Рибак.*